

مهندسی نظام مدیریت راهبردی کشور

دکتر مهدی ناظمی اردکانی

انتشارات آثار فکر

تهران - ۱۳۹۷

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

تهران، میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهید وحید نظری،
پلاک ۹۹، طبقه دوم تلفن: ۶ و ۶۶۹۶۷۳۵۵ دورنگار: ۶۶۴۸۰۸۸۲

مهندسی نظام مدیریت راهبردی کشور

مؤلف: دکتر مهدی ناظمی اردکانی

ویراستار: فرهاد توسکی

ناشر: انتشارات آثار فکر

چاپ اول ۱۳۹۷

تیراژ: ۵۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۳۳-۴۶-۸

قیمت ۴۲۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

سرشناسه	: ناظمی اردکانی، مهدی، ۱۳۳۲ -
عنوان و نام پدیدآور	: مهندسی نظام مدیریت راهبردی کشور تحقیق و تدوین مهدی ناظمی اردکانی.
مشخصات نشر	: تهران آثار فکر ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۴۴۰ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۳۳-۴۶-۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: برنامه‌ریزی راهبردی
موضوع	: Strategic planning
موضوع	: برنامه‌ریزی راهبردی -- مدیریت
موضوع	: Strategic planning -- Management
موضوع	: برنامه‌ریزی راهبردی -- ایران
موضوع	: Strategic planning -- Iran
رده بندی کنگره	: HD/۱۳۹۷۲۸/۳۰ ۱۳۹۷۲۸/۳۰ م۹ ۲۵۳ ن/
رده بندی دیویی	: ۴۰۱۲/۶۵۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۳۶۷۹۰۳

فهرست مطالب

مقدمه ۱۴

فصل اول: نظام مدیریت راهبردی Error! Bookmark not defined.

مفهوم و تعریف مدیریت Error! Bookmark not defined.

فرایند مدیریت Error! Bookmark not defined.

برنامه‌ریزی Error! Bookmark not defined.

شاخص‌های برنامه‌ریزی Error! Bookmark not defined.

سازماندهی Error! Bookmark not defined.

فرایند سازماندهی Error! Bookmark not defined.

شاخصهای سازماندهی Error! Bookmark not defined.

بخشهای پنج‌گانه سازمان Error! Bookmark not defined.

هدایت و رهبری Error! Bookmark not defined.

شاخصهای هدایت و رهبری Error! Bookmark not defined.

نظارت و کنترل Error! Bookmark not defined.

شاخصهای کنترل Error! Bookmark not defined.

مفهوم و تعریف مدیریت راهبردی Error! Bookmark not defined.

ویژگیهای مدیریت راهبردی Error! Bookmark not defined.

بررسی تطبیقی دیدگاهها در خصوص فرایند مدیریت راهبردی Error! Bookmark not defined.

مفهوم شناسی واژگان اصلی در مدیریت راهبردی .. Error! Bookmark not defined.

انواع راهبرد Error! Bookmark not defined.

برنامه‌ریزی راهبردی Error! Bookmark not defined.

مدیریت مسائل استراتژیک Error! Bookmark not defined.

رسالت، هدفهای بلندمدت، بیانیه مأموریت Error! Bookmark not defined.

تفکر استراتژیک Error! Bookmark not defined.

سیاست یا خط‌مشی Error! Bookmark not defined.

فصل دوم: مدیریت راهبردی فرهنگی Error! Bookmark not defined.

اهمیت و ضرورت مفهوم شناسی فرهنگ Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined.	فرهنگ
Error! Bookmark not defined.	وجوه فرعی اشتراک
Error! Bookmark not defined.	وجوه تبعی
Error! Bookmark not defined.	وجوه افتراق یا تفاوت در تأکیدها
Error! Bookmark not defined.	مدیریت فرهنگی
Error! Bookmark not defined. ..	ضرورت برنامه‌ریزی فرهنگی و شرایط و الزامات آن
Error! Bookmark not defined. ..	عوامل تأثیرگذار بر مدیریت فرهنگی در سطح ملی
Error! Bookmark not defined.	مدیریت فرهنگی و مفهوم آن
Error! Bookmark not defined.	مدیریت راهبردی فرهنگی و مفهوم آن
Error! Bookmark not defined.	مؤلفه‌های اصلی مدیریت راهبردی
Error! Bookmark not defined.	- انجام تکلیف با اشتیاق
Error! Bookmark not defined.	- داشتن روحیه ایمان و عنصر ایثار
Error! Bookmark not defined.	- اجتناب از فساد و رعایت عدالت
Error! Bookmark not defined.	- اعتقاد به حق و تکلیف
Error! Bookmark not defined.	- استفاده از ملاکها، معیارها، شیوه‌ها و روشهای اسلامی
	defined.
Error! Bookmark not defined.	- استقلال در تفکر و عمل
Error! Bookmark not defined.	- عدالت محوری، علم باوری و عزت طلبی
Error!	الزامات تحقق مدیریت با رویکرد فرهنگی در نگاه مقام معظم رهبری مدظله العالی
	Bookmark not defined.
Error! Bookmark not defined.	فصل سوم: نظام مدیریت راهبردی کشور
Error! Bookmark not defined.	رویکرد فرهنگی در مدیریت راهبردی کشور
Error! Bookmark not defined.	ارکان پنجگانه مدیریت راهبردی
Error! Bookmark not defined.	رکن نظارتی مدیریت راهبردی
Error! Bookmark not defined.	رکن اجرایی کردن خطمشی‌ها
Error! Bookmark not defined.	رکن محوری نظام مدیریت راهبردی
Error! Bookmark not defined.	کلیددار اصلی نظام جمهوری اسلامی
Error! Bookmark not defined.	ضرورت تحول در نظام مدیریت راهبردی
Error! Bookmark not defined.	نظام مدیریت راهبردی کشور

فصل چهارم: آسیب‌شناسی مهندسی و مدیریت نظام مدیریت راهبردی کشور Error!

Bookmark not defined.

الف- آسیب‌شناسی نظام تصمیم‌گیری راهبردی کشور از منظر سازمان مدیریت و برنامه ریزی

Error! Bookmark not defined. (وقت)

Error! Bookmark not defined. مقدمه

Error! Bookmark not defined. نظام تصمیم‌گیری بخش اقتصادی

Error! Bookmark not defined. ۱- ستاد (کمیته) تنظیم بازار و ارز

Error! Bookmark not defined. ۲- شورای عالی آفریقا

Error! Bookmark not defined. ۳- ستاد اقتصادی دولت

Error! Bookmark not defined. ۴- ستاد پشتیبانی برنامه تنظیم بازار

Error! Bookmark not defined. ۵- شورای عالی توسعه صادرات غیرنفتی

Error! Bookmark not defined. ۶- شورای عالی اشتغال

Error! Bookmark not defined. جمع‌بندی و خلاصه

Error! Bookmark not defined. نظام تصمیم‌گیری بخش کشاورزی

Error! Bookmark not defined. تداخل و توازی وظایف شوراهای بخش کشاورزی با وزارتخانه‌های مسؤول

not defined.

Error! Bookmark not defined. ۱- شورای عالی کشاورزی

Error! Bookmark not defined. ۲- شورای عالی عشایر

Error! Bookmark not defined. ۳- شورای عالی آب

Error! Bookmark not defined. نظام تصمیم‌گیری بخش انرژی و محیط زیست

Error! Bookmark not defined. وظایف موازی و متداخل شوراهای بخش انرژی و محیط زیست

defined.

Error! Bookmark not defined. اعضای مشترک شوراهای بخش انرژی و محیط زیست

defined.

Error! Bookmark not defined. ۱- شورای انرژی اتمی

Error! Bookmark not defined. ۲- شورای عالی انرژی

Error! Bookmark not defined. ۳- شورای عالی حفاظت محیط زیست

Error! Bookmark not defined. نظام تصمیم‌گیری بخش فرهنگی

جدول بررسی تداخل و توازی وظایف شوراهای عالی فرهنگی با یکدیگر و با دستگاه‌های اجرایی

Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined. جدول نهادهای تصمیم‌ساز و تصمیم‌گیر در امور فرهنگی کشور

Error! Bookmark not defined. ۱- شورای عالی انقلاب فرهنگی

Error! Bookmark not defined. ۲- شورای عالی جوانان

Error! Bookmark not defined. ۳- شورای سازمان تربیت بدنی

Error! Bookmark not defined. ۴- شورای پژوهش‌های علمی کشور

Error! Bookmark not defined. ۵- شورای عالی ایرانگردی و جهانگردی

Error! Bookmark not defined. ۶- انتقال وظایف شورای عالی اطلاع‌رسانی

Error! جدول جایگاه نهاد مسؤول انفورماتیک و فنآوری اطلاعات در دیگر کشورها

Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined. ۷- شورای عالی پشتیبانی سوادآموزی

Error! Bookmark not defined. ۸- ستاد هماهنگی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای

Error! Bookmark not defined. نظام تصمیم‌گیری بخش عمومی

Error! Bookmark not defined. جمع‌بندی تحلیل ساختار موجود و سازوکار پیشنهادی

defined.

Error! Bookmark not defined. مقاطع زمانی تشکیل شوراهای و ستادها

Error! Bookmark not defined. تداخل وظایف شوراهای و دستگاه‌ها

Error! Bookmark not defined. شوراهای و ستادهای غیرفعال و غیرضرور

Error! Bookmark not defined. نارساییهای ساختاری نهادهای عالی تصمیم‌گیری قوه مجریه

defined.

Error! Bookmark not defined. درباره شورای عالی انرژی

Error! Bookmark not defined. درباره شورای عالی اداری

Error! Bookmark not defined. نتیجه‌گیری و پیشنهاد

Error! Bookmark not defined. پیوست‌ها

Error! Bookmark not defined. فصل پنجم: کاستی‌های آسیب‌زا در طرح ادغام شوراهای عالی کشور

Error! Bookmark not defined. ادغام بزرگ شوراهای

Error! Bookmark not defined. ادغام شوراهای، چرا؟ و چگونه؟

Error! Bookmark not defined. ضرورت وجود نقشه مهندسی فرهنگی کشور برای ایجاد تحول

defined.

ساماندهی و تحول در شوراهای عالی به عنوان اصلی‌ترین ساختارهای رده‌ راهبردی کشور **Error!**

Bookmark not defined.

رده‌ مدیریت راهبردی کشور(شوراهای عالی) از گذشته تا حال **Error! Bookmark not**

defined.

آسیب شناسی طرح ادغام شوراهای عالی از دیدگاه مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی

Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined. بررسی ابعاد حقوقی تصمیم شورای عالی اداری

Error! Bookmark not defined. بخش اول - بررسی شوراهای اقتصادی

Error! Bookmark not defined. ۱-۱. بررسی دلایل ادغام

Error! Bookmark not ۱-۲. تشریح ماهیت و طبیعت وظایف برخی از شوراهای اقتصادی

defined.

Error! Bookmark not defined. شوراهای مربوط به بخش بازرگانی خارجی

Error! Bookmark not defined. قانون تشکیل شورای عالی اشتغال

Error! Bookmark not defined. تشکیل شورا منطبق با قوانین

Error! پیشنهادهاتی در مورد ادغام این شورا در شورای عالی مدیریت و برنامه‌ریزی اقتصادی

Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined. نتیجه‌گیری از بحث ادغام شوراهای اقتصادی

Error! Bookmark not بخش دوم - بررسی شوراهای عالی مرتبط با فناوری اطلاعات

defined.

Error! ۲-۱. بررسی وضعیت ساختار و وظایف شوراهای مرتبط با فناوری اطلاعات

Bookmark not defined.

Error! Bookmark not ۲-۲. مقایسه وظایف شوراهای عالی مرتبط با فناوری اطلاعات

defined.

Error! Bookmark not نتیجه‌گیری از بحث شوراهای مرتبط با فناوری اطلاعات

defined.

Error! Bookmark بخش سوم - ادغام شوراهای عالی آب، انرژی و حفاظت محیط زیست

not defined.

Error! Bookmark not ۳-۱. سابقه و جایگاه حقوقی شورای عالی انرژی در گذشته

defined.

۳-۲. نحوه شکل‌گیری قانون اصلاح ماده (۲) و (۴) قانون برنامه سوم و تشکیل شورای عالی انرژی و

Error! Bookmark not defined. بررسی عملکرد شورای مذکور

نتیجه‌گیری از بحث شوراهای عالی آب، انرژی و محیط زیست **Error! Bookmark not defined.**

بخش چهارم - ادغام شورای عالی میراث فرهنگی و گردشگری و شورای عالی ایرانیان خارج از کشور **Error! Bookmark not defined.**

۴-۱. سابقه قوانین **Error! Bookmark not defined.**

۴-۲. وقایع مرتبط **Error! Bookmark not defined.**

نتیجه‌گیری از بحث شوراهای عالی میراث فرهنگی و گردشگری و شورای عالی ایرانیان خارج از کشور **Error! Bookmark not defined.**

پیشنهاد سازمان برنامه و بودجه (وقت) در خصوص سازماندهی شوراهای دولت هشتم **Error! Bookmark not defined.**

شمای پیشنهادی نظام تصمیم‌گیری عالی قوه مجریه **Error! Bookmark not defined.**

الگوی پیشنهادی برای مدیریت فرهنگی **Error! Bookmark not defined.**

جمع بندی و نتیجه‌گیری **Error! Bookmark not defined.**

فصل ششم: الزامات ساماندهی نظام مدیریت راهبردی فرهنگی کشور **Error! Bookmark not defined.**

مفهوم شناسی انقلاب اسلامی **Error! Bookmark not defined.**

مراحل اصلی انقلاب فرهنگی **Error! Bookmark not defined.**

مشکل کجاست؟ **Error! Bookmark not defined.**

نمونه‌ای از دیدگاه کارشناسی به نظام مدیریت راهبردی فرهنگی کشور **Error! Bookmark not defined.**

ارزیابی جامعیت نظام مدیریت راهبردی فرهنگی کشور **Error! Bookmark not defined.**

نظام‌سازی، مأموریت اصلی نظام مدیریت راهبردی کشور **Error! Bookmark not defined.**

اهمیت و ضرورت مهندسی فرهنگی کشور و مهندسی فرهنگی نظام مدیریت راهبردی کشور **Error! Bookmark not defined.**

نقشه مهندسی فرهنگی کشور، نقشه کلان با راه کارها، نه صرفاً آرزو و آمال **Error! Bookmark not defined.**

نوسازی و بازسازی نظام اداری با مهندسی فرهنگی کشور **Error! Bookmark not defined.**

رویکرد جهانی انقلاب اسلامی **Error! Bookmark not defined.**

Error! Bookmark not defined. الگوپذیری از انقلاب اسلامی در بیداری اسلامی

Error! Bookmark not defined. نظام سازی یک امر دفعی و یک باره نیست

Error! Bookmark not defined. . نوسازی نظام، ضرورت الهام بخشی در جهان اسلام

Error! نقشه مهندسی فرهنگی کشور، حاصل بازخوانی هویت کلی و شاکله انقلاب

Bookmark not defined.

مهندسی فرهنگی نظام مدیریت راهبردی فرهنگی کشور، گام نخست در مهندسی

Error! Bookmark not defined. فرهنگی کشور

Error! Bookmark not defined. **فصل هفتم: الزامات مهندسی فرهنگی نظام مدیریت راهبردی کشور** defined.

Error! Bookmark not defined. اشاره

Error! Bookmark not defined. تعریف و وظایف کلی

Error! Bookmark not defined. تبیین موضوع

Error! Bookmark not defined. مأموریت

Error! Bookmark not defined. تبیین موضوع

Error! Bookmark not defined. مبنای مدیریت راهبردی

Error! Bookmark not defined. تبیین موضوع

Error! Bookmark not defined. نسبت مدیریت راهبردی فرهنگی با مدیریت راهبردی سایر نظامها

defined.

Error! Bookmark not defined. تبیین موضوع

Error! Bookmark not defined. ولی فقیه و مدیریت راهبردی

Error! Bookmark not defined. تبیین موضوع

Error! Bookmark not defined. ارکان نظام مدیریت راهبردی و وظایف کلی آنها

Error! Bookmark not defined. تبیین موضوع

Error! Bookmark not defined. مهندسی کلان

Error! Bookmark not defined. تبیین موضوع

Error! Bookmark not defined. مدیریت کلان

Error! Bookmark not defined. تبیین موضوع

Error! Bookmark not defined. ارکان اجرایی مدیریت راهبردی

Error! Bookmark not defined. تبیین موضوع:

Error! Bookmark not defined. نقش شوراهای عالی راهبردی

Error! Bookmark not defined.	تبیین موضوع
Error! Bookmark not defined.	نقش حوزه‌های علمیه و دانشگاه‌ها
Error! Bookmark not defined.	تبیین موضوع
Error! Bookmark not defined.	نقش دستگاه‌های اجرایی
Error! Bookmark not defined.	تبیین موضوع
Error! Bookmark not defined.	مهندسی شورایی انقلاب فرهنگی به‌عنوان عضو محوری
	defined.
Error! Bookmark not defined.	تبیین موضوع
Error! Bookmark not defined.	انتخاب دبیر شورایی انقلاب فرهنگی
Error! Bookmark not defined.	تبیین موضوع
Error! Bookmark not defined.	دبیرخانه شورایی انقلاب فرهنگی
Error! Bookmark not defined.	تبیین موضوع
Error! Bookmark not defined.	مهندسی نظام فرهنگی
Error! Bookmark not defined.	تبیین موضوع
Error! Bookmark not defined.	شناخت جبهه فرهنگی معارض
Error! Bookmark not defined.	تبیین موضوع
Error! Bookmark not defined.	مرکز ملی رصد
Error! Bookmark not defined.	تبیین موضوع
Error! Bookmark not defined.	ساز و کار اجرایی کردن نقشه مهندسی فرهنگی کشور
	defined.
Error! Bookmark not defined.	تبیین موضوع
Error! Bookmark not defined.	منابع
Error! Bookmark not defined.	پیوست ۱
Error! Bookmark not defined.	پیوست ۲

مقدمه

نظام مدیریت راهبردی هر کشوری، اصلی‌ترین نظام محسوب می‌شود. خروجی این نظام، تصمیمات کلان اعم از چشم‌انداز، اهداف بلندمدت، سیاست‌ها، راهبردها و در پی آن نوسازی و بازسازی و مهندسی مجدد ساختارها، متناسب با چشم‌انداز و اهداف بلندمدت می‌باشد. مدیران راهبردی کشور، اعضای نظام مدیریت راهبردی بوده و در قالب جایگاه‌هایی چون مجلس شورای اسلامی، مجمع تشخیص مصلحت نظام، هیأت دولت، شورای عالی امنیت ملی، شورای عالی انقلاب فرهنگی و شوراها و کمیسیون‌های مختلف دیگر و در رأس آنها در نظام مقدس جمهوری اسلامی، رهبری معظم انقلاب اسلامی به تصمیم‌گیری راهبردی می‌پردازند. نظام مدیریت راهبردی چه در سطح سازمان و چه در سطح کشور، هدایت سازمان و کشور را برعهده دارد.

هر اندازه اجزای تشکیل‌دهنده نظام مدیریت راهبردی از انسجام و توازن و تعادل و هماهنگی بیشتری برخوردار باشند و به گونه‌ای این نظام، مهندسی و مدیریت شود که مجموعه تصمیمات راهبردی اتخاذ شده، خود دارای انسجام و هماهنگی بوده و نظام‌مند باشند، سازمان‌ها، مؤسسات، واحدهای فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی کشور نیز دارای وحدت و هماهنگی و انسجام بیشتر بوده و قادر خواهند بود در جهت تحقق چشم‌انداز و اهداف بلندمدت کشور تلاش کنند. به این ترتیب، فعالیت‌ها و وظایف محوله به همه افراد جامعه نیز، قابلیت هم‌جهتی و هماهنگی و انسجام خواهند یافت.

هر کشور و جامعه‌ای تلاش می‌کند که براساس پشتوانه فرهنگ و ارزشهایی که دارد، هندسه عمومی جامعه خود را در قالب قانون اساسی و بخصوص نظام مدیریت راهبردی، به صورت هماهنگ و منسجم شکل دهد.

بدیهی است هر اندازه فرهنگ و ارزشها، اصیل‌تر، متعالی‌تر، وحدت‌بخش و توحیدی باشد و از شرک و آشفتگی و چندگانگی به دور باشد، این قابلیت را دارد که نظام ساخته شده براساس آن نیز، نظام هماهنگ، منسجم، سامان‌یافته، توحیدی و ولایی باشد.

نظام مقدس جمهوری اسلامی، الگویی است که براساس فرهنگ و ارزشهای اسلام ناب محمدی(ص)، ساخته و پرداخته‌ی دست مبارک معمار کبیر انقلاب اسلامی، حضرت امام خمینی(ره) بوده و قابلیت ایجاد هماهنگی و انسجام و هم‌جهتی و وحدت در زیرمجموعه‌های خود را دارد.

تشکیل نظام جمهوری اسلامی و توفیقات عظیم ملت در سایه این نظام در طول سی سال، علی‌رغم همه دشمنی‌های دشمنان اسلام و انقلاب اسلامی، شاهد گویایی است که فقه سیاسی

شیعه، بهترین بیان‌کننده مبانی، اصول و چگونگی نظام‌سازی پویا و پایدار در زندگی اجتماعی انسان‌ها است.

آنچه از اهمیت و ضرورت بالایی برخوردار است این است که باید حرکت بالنده انقلاب اسلامی استمرار یافته و نظام‌سازی که حضرت امام(ره) رقم زدند، پیگیری شود. ضروری است که نظامات موجود در کشور بخصوص نظام مدیریت راهبردی کشور براساس رویکرد فرهنگی و فقه سیاسی شیعی، بازبینی شده و نقایص و ضعف‌های موجود، شناسایی و نسبت به اصلاح و متمیم آنها اقدام شود.

مقام معظم رهبری خطاب به خبرگان رهبری در تاریخ ۱۳۹۰/۰۶/۱۷ می‌فرماید: "سابقه فقه در شیعه، سابقه عریقی است، لیکن یک چیز جدید است و آن، نظام‌سازی براساس این فقه است که این را امام بزرگوار ما انجام داد. قبل از ایشان کس دیگری از این ملتقطات فقهی در ابواب مختلف، یک نظام به وجود نیاورده بود. اول کسی که در مقام نظر و در مقام عمل، توأماً، یک نظام ایجاد کرد، امام بزرگوار ما بود، که مردم سالاری دینی را مطرح کرد، مسأله ولایت فقیه را مطرح کرد. براساس این مبنا، نظام اسلامی بر سرپا شد. این اولین تجربه هم هست. چنین تجربه‌ای را ما در تاریخ نداریم."

ایشان در ادامه، بر این که باید بر سیره حضرت امام(ره) عمل کرد و این نظام‌سازی را کامل ساخت می‌فرماید:

"این نظام‌سازی - که گفتیم امام بزرگوار ما براساس مبانی فقهی، نظام‌سازی کرد - یک امر دفعی و یکباره نیست، معنایش این نیست که ما یک نظامی را براساس فقه کشف کردیم و استدلال کردیم و این را گذاشتیم وسط، و این تمام شد، نه، اینجوری نیست.

نظام‌سازی یک امر جاری است، روز به روز بایستی تکمیل شود، متمیم شود، ممکن است یک جایی اشتباه کرده باشیم، اما مهم این است که ما براساس این اشتباه، خودمان را تصحیح کنیم، خودمان را اصلاح کنیم. این جزو متمم نظام‌سازی است. نه این که گذشته را خراب کنیم. این که ما می‌گوییم نظام‌سازی جریان دارد، معنایش این نیست که هرچه را ساختیم و بنا کردیم، خراب کنیم. قانون اساسی‌مان را خراب کنیم. نظام حکومتی و دولتی‌مان را ضایع کنیم. نه، آنچه را که ساختیم، حفظ کنیم، نواقص‌اش را برطرف کنیم، آن را تکمیل کنیم. این کار، یک کار لازمی است.

من تصورم این است که بعد مهمی از قید اطلاق که امام منضم کردند به ولایت فقیه، که در قانون اساسی اول قید مطلقه نبود، این را امام اضافه کردند، ناظر به همین است، یعنی انعطاف‌پذیری."

به این ترتیب «ولایت فقیه» عنصر محوری در نظام جمهوری اسلامی بوده و یکی از وظایف اصلی‌اش استمرار «نظام‌سازی» خواهد بود.

در مهندسی هر سیستم و نظامی، یکی از اصلی‌ترین سؤالاتی که باید به آن پاسخ داده شود این است که زیر سیستم محوری^۱ یا جزء اصلی کدام است؟ تا به این سؤال پاسخ داده نشود، نمی‌توان یک سیستم یا نظام را مهندسی و طراحی نمود.

پاسخ به این سؤال در خصوص سیستمهای ماشینی و مکانیکی، در رشته‌های علمی مربوطه، با عنوان اصل یا اصول حاکم بر آن سیستم، داده می‌شود، ولی در خصوص سیستمهای اجتماعی، پاسخ به این سؤال بستگی به فرهنگ و ارزشهای حاکم بر آن سیستم دارد. به این ترتیب است که سیستمها یا نظامهای سیاسی، اقتصادی و اجتماعی متفاوتی براساس فرهنگ و ارزشهای مختلف شکل می‌پذیرند و تمایز اصلی این نظامها در این است که عنصر محوری‌شان متفاوت است.

در نظام اسلامی، عنصر محوری، دستگاه ولایت بوده و امامت همهٔ زیر نظامهای جامعه برعهده این عنصر محوری است. چنین عنصر محوری است که می‌تواند نظامی را استوار و پویا سازد و در مقایسه با سایر نظامهایی که محور خود را کانونهای قدرت و ثروت و زر و زور و تزویر قرار داده‌اند، جوامع انسانی را به سعادت برساند.

رهبری انقلاب اسلامی در دستگاه ولایت و به عبارت دیگر، نظام مدیریت راهبردی کشور، محور بوده و علاوه بر این که همین نظام را متحول می‌سازد، با تحول‌پذیری خود، در پی ایجاد تحول و نوسازی و بازسازی در مجموعه نظام جمهوری اسلامی برای رسیدن به وضع مطلوب می‌باشد.

تحول در وضع موجود، در جهت کمال، جوهر فرهنگ شیعی و فرهنگ انتظار است. فرهنگ انتظار، فرهنگ آینده‌ساز بوده و وابستگان به این فرهنگ هرگز به وضع موجود راضی نبوده و همواره در پی تحول در وضع موجود و رسیدن به وضع مطلوب، تا ظهور مصلح و انقلابی عصر، حضرت حجت (ارواحنا فداه) می‌باشند.

ولی فقیه و رهبر انقلاب اسلامی در هر زمان، مصداق **اَتم** عالم و عامل به این فرهنگ می‌باشد و رهبری امت را برای تحول و انقلاب در وضع موجود، برعهده می‌گیرد.

مقام معظم رهبری در این خصوص خطاب به خبرگان رهبری در تاریخ ۱۳۹۰/۰۶/۱۷ می‌فرماید:

"دستگاه عظیم ولایت، یعنی در واقع مجموعه آن دستگاه‌های تصمیم‌ساز و تصمیم‌گیر که در رأس رهبری قرار دارد. اما مجموعه، یک مجموعه است، باید بتواند به طور دائم خودش را پیش ببرد، متحول کند، چون تحول جزو سنت‌های زندگی انسان و تاریخ بشری است. ما اگر چنانچه خودمان تحول ایجاد نکنیم و پیش نرویم، تحول بر ما تحمیل خواهد شد. تحول یعنی تکمیل، پیش رفتن به سمت آنچه که درست‌تر است، آنچه که کامل‌تر است.

یعنی آنچه را که ساختیم، ببینیم، نقص‌هایش کجاست، آن را برطرف کنیم، ببینیم کجا کم داریم، آن‌را اضافه کنیم. این جریان بایستی ادامه پیدا کند."

واژه‌های دستگاه ولایت، نهاد رهبری، نظام مدیریت راهبردی و رأس راهبردی را می‌توان دارای مفهومی قریب به هم دانست. بنابراین دستگاه ولایت یا نظام مدیریت راهبردی فرهنگی کشور، مجموعه‌ای از دستگاه‌های تصمیم‌ساز و تصمیم‌گیر می‌باشند که در رأس آنها، ولی فقیه و رهبر انقلاب اسلامی قرار دارد.

شوراهای عالی متعدد، مجلس شورای اسلامی، هیأت دولت، مجمع تشخیص مصلحت و شورای عالی انقلاب فرهنگی، دستگاه‌های متعدد تصمیم‌ساز و تصمیم‌گیری می‌باشند که نظام مدیریت راهبردی کشور را شکل می‌دهند.

درست است که رهبری انقلاب اسلامی، در رأس این نظام قرار دارد و سیستم و عنصر محوری این نظام می‌باشد ولی باید دید در میان اعضای این نظام، کدام یک از این اعضاء و زیرنظام‌ها، عنصر محوری می‌باشند تا سایر اعضاء و اجزاء و زیرنظام‌ها بر محور این عنصر و جزء اصلی، مهندسی و ساماندهی شوند. تا این عنصر و این جزء به دقت مشخص نگردد نمی‌توان نسبت به مهندسی نظام مدیریت راهبردی، آن‌هم با رویکرد فرهنگی اقدام کرد.

با بهره‌گیری از مجموعه فرمایشات حضرت امام (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله العالی) و همچنین به این دلیل که ائتلاف رهبری تحول برای استمرار و تعمیق انقلاب اسلامی، در همه شئون جامعه و گسترش انقلاب اسلامی در سطح فراملی، جایگاه کاملاً حیاتی و ضروری است، شورای عالی انقلاب فرهنگی، شورا و جایگاهی است که همان ائتلاف رهبری تحول برای استمرار و تعمیق و گسترش انقلاب اسلامی و فرهنگ ارزش‌های اسلام ناب محمدی (ص) بوده و باید به عنوان سیستم و جزء محوری در نظام مدیریت راهبردی فرهنگی کشور دیده شود.

به این جهت است که حضرت امام (ره) به عنوان بنیانگذار و رهبر انقلاب اسلامی - نه فقط رهبر انقلاب اسلامی ایران و مدیر عالی جمهوری اسلامی - شورای عالی انقلاب فرهنگی را فراتر از ارکانی که در قانون اساسی جمهوری اسلامی آمده است، تأسیس نموده و مصوبات آن‌را در جهت تحول در وضع موجود، لازم‌الاجرا می‌دانند.

مقام معظم رهبری مدظله‌العالی نیز به صورت مکرر بر اهمیت و ضرورت وجود شورای عالی انقلاب فرهنگی و لازم‌الاجرا بودن مصوبات آن تأکید نموده و آن را جایگاهی بی‌بدیل در مدیریت راهبردی فرهنگی کشور می‌دانند.

رویکرد حاکم بر نظام مدیریت راهبردی جمهوری اسلامی با توجه به اینکه این نظام برخاسته از انقلابی اسلامی و فرهنگی است، رویکردی فرهنگی باید باشد و نمی‌تواند جای خود را به رویکردی اقتصادی و یا سیاسی و یا نظامی و امنیتی بدهد. لذا نظام مدیریت راهبردی کشور، فرهنگی بوده و ولی فقیه به عنوان یک اسلام‌شناس و فرهنگ‌مدار، در رأس این نظام قرار دارد. در صورتی که در رأس سایر نظامها، ممکن است شخصیت‌های اقتصادی یا سیاسی و یا نظامی قرار داشته باشند. مهندسی فرهنگی نظام مدیریت راهبردی کشور، به این معنا است که جایگاه اصلی و محوری در نظام مدیریت راهبردی فرهنگی کشور، باید آن جایگاهی باشد که در خصوص حاکم‌سازی رویکرد فرهنگی بر مجموعه نظام، تصمیم‌گیری کند و سایر جایگاه‌های تصمیم‌گیری راهبردی وظیفه دارند که تصمیمات خود را با مصوبات جایگاه محوری، سازگار سازند. چنین جایگاهی در نظام مدیریت راهبردی فرهنگی کشور، شورای عالی انقلاب فرهنگی خواهد بود. در حالی که می‌توانست با رویکردهای دیگر، شورای عالی اقتصاد یا شورای عالی امنیت ملی، جایگاه محوری در نظام مدیریت راهبردی کشور منظور شوند.

در تلاش علمی پیش‌رو به مفهوم‌شناسی مدیریت راهبردی و نظام مدیریت راهبردی پرداخته شده است و نظام مدیریت راهبردی کشور مورد شناسایی قرار گرفته و با آسیب‌شناسی وضع موجود این نظام، از حیث وجود انسجام درون سیستمی، الزامات مهندسی و ساماندهی نظام مدیریت راهبردی کشور با رویکرد فرهنگی استدلال و نتیجه‌گیری شده است.

انتظار این است که آنچه تدوین شده و در نوع خود دارای پیشینه‌ای نمی‌باشد، هرچند دارای نقص و ضعفهای فراوان است، مورد توجه و عنایت و بهره‌برداری مدیریت رده راهبردی کشور و بخصوص اعضای محترم شورای عالی انقلاب فرهنگی در ترسیم نقشه مهندسی فرهنگی کشور قرار گیرد.

از صاحب‌نظران متعهد و انقلابی تقاضا می‌شود با نظرات ارزشمند خود در اصلاح و تکمیل این مجموعه یاری رسانند.

و من ... التوفیق

دکتر مهدی ناظمی

هیئت علمی دانشگاه امام حسین (ع)